

ขุนหลวงวิรังคะ

ตำนานเกี่ยวกับขุนหลวงวิรังคะ ชนเผ่าลัวะ และพระนางจามเทวี สะท้อนถึงความสัมพันธ์ และถิ่นที่อยู่ของชาวลัวะและเมืองหรือมอญโบราณ รวมทั้งกลุ่มไทยพวน บริเวณที่ราบลุ่มบนฝั่งแม่น้ำปิงซึ่งมีมาตั้งแต่อดีต เป็นการแสดงถึงความยิ่งใหญ่ของเจ้าเมืองทั้ง 2 เมือง รวมทั้งเทคนิควิถีในการที่จะเอาชนะกันและกัน

ในสมัยที่พระนางจามเทวีปกครองเมืองหริภุญไชย ราว พ.ศ. 1300 นครหริภุญไชยเป็นนครของชนชาติมอญหรือเมือง

ขณะเดียวกัน บริเวณเชิงดอยสุเทพ เป็นที่ตั้งบ้านเมืองของชาวลัวะ มีขุนหลวงวิรังคะเป็นเจ้าเมือง หรือหัวหน้า

ขุนหลวงวิรังคะ มีความรักในพระนางจามเทวี ประสงค์ที่จะอภิเษกกับพระนาง แต่พระนางไม่ปรารถนาจะ
สมักรรักใคร่กับขุนหลวงด้วย เพราะเป็นกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมต่ำกว่ามอญในสมัยนั้น

ขุนหลวงได้ส่งทูตมาเจริญไมตรีขอนางอภิเษกด้วย พระนางก็ผิดหวังหลายครั้ง โดยมีเงื่อนไขต่าง ๆ
ได้แก่ ขอให้ขุนหลวงสร้างเจดีย์ที่มีขนาด และลักษณะคล้ายกับเจดีย์พระธาตุหริภุญไชย ให้ขุนหลวงพุงเสนา
(หมายถึงหอกด้ามขวามีสองคม) มาตกที่ในเมือง พระนางจึงจะอภิเษกสมรสด้วย

ขุนหลวงวิรังคะ เป็นผู้ทรงพลังและชำนาญในการพุงเสนา เมื่อพุงครั้งแรกไปตกที่นอกกำแพงเมืองหริ
ภุญไชย ด้านตะวันตกเฉียงเหนือ ปัจจุบันเรียกว่า “หนองเสนา”

พระนางจามเทวีเห็นว่าจะเป็นอันตรายยิ่ง ถ้าขุนหลวงวิรังคะพุงเสนามาตกในกำแพงเมืองตามสัญญา
พระนางจึงใช้วิชาคุณไสยกับขุนหลวงวิรังคะ โดยการนำเอาเศษพระภูษาของพระนาง มาทำเป็นหมวกสำหรับ
ผู้ชาย นำเอาใบพลูมาทำหมากสำหรับเคี้ยว โดยเอาปลายใบพลูมาจิ้มเลือดประจำเดือนของพระนาง แล้วให้ทูต
นำของสองสิ่งนี้ไปถวายแก่ขุนหลวง

ขุนหลวงได้รับของฝากจากพระนางเป็นที่ปลาบปลื้มอย่างยิ่ง นำหมวกใบนั้นมาสวมลงบนศีรษะ และ
กินหมากที่พระนางนำมาถวาย ซึ่งของทั้งสองสิ่งนี้ ชาวล้านนาถือว่าเป็นของดำ ทำให้อำนาจและพลังของขุน
หลวงเสื่อมลง

เมื่อพุงเสน้ำครั้งต่อมา แรงพุงลดลง เสน้ำมาตกที่บริเวณเชิงคอยสุเทพ ชาวบ้านเรียกว่า “หนองเสน้ำ” เช่นเดียวกัน

เมื่อขุนหลวงเลื่อมวิทย์คุณเช่นนั้น ก็หนีออกจากบ้านเมืองไป

ก่อนสิ้นชีวิต ขุนหลวงวิรังกะได้ขอให้เสนาอำมาตย์นำศพของท่านไปฝังไว้ ณ สถานที่ที่ขุนหลวงจะสามารถมองเห็นเมืองหริภุญไชยได้ตลอดเวลา

ทหารได้จัดขบวนศพของขุนหลวงจากเชิงคอยสุเทพ ขึ้นสู่บนคอยสุเทพ เพื่อหาสถานที่ฝังตามคำสั่ง ขบวนแห่ศพได้ลอดใต้ถ้ำไม้เลื้อยชนิดหนึ่ง เรียกว่า “เครือเขาหลง” ซึ่งเชื่อว่าถ้าผู้ใดลอดผ่านจะทำให้พลัดหลงทางกันได้

ขบวนแห่ศพขุนหลวงได้พากันพลัดหลง กระจัดกระจายไปคนละทิศละทาง นักดนตรีบางคนพลัดหลงไปพร้อมกับเครื่องดนตรีของตน

ตามตำนานเล่าว่า ภูเขาที่นักดนตรีผู้นั้นหลง จะปรากฏมีรูปร่างคล้ายเครื่องดนตรีนั้น ๆ บนยอดเขาสุเทพ – ปุย จะมีภูเขาชื่อต่าง ๆ คือ คอยหม่อง คอยกลอง คอยจิ้ง คอยสว่า

บางแห่งเป็นที่แคบ และฝาครอบโรงศพปลิวตกบริเวณนั้นเรียกว่า กัวแมวปลิว (คำว่า “แมว” หมายถึง ฝาครอบโรงศพที่ทำด้วยโครงไม้ไผ่ ไม้สักตกแต่งด้านบนของฝาโรงศพ)

เสนาอำมาตย์ที่หามโรงศพของขุนหลวง ได้เดินทางไต่ดินเขาไปทางทิศเหนือ ถึงบริเวณแห่งหนึ่ง โรงศพได้คว่ำตกลงจากที่หาม เสนาอำมาตย์จึงได้ฝังศพของขุนหลวงไว้ ณ สถานที่บนภูเขาแห่งนี้ ซึ่งจะสามารถมองเห็นเมืองหริภุญไชยได้ตลอดเวลา ยอดภูเขานี้ชาวบ้านเรียกว่า “คอยคว่ำหล่อง” (หล่อง หมายถึง โรงศพ)

ปัจจุบัน ชาวบ้านยังเรียกชื่อภูเขานี้ว่า “คอยคว่ำหล่อง” ตั้งอยู่บนภูเขา บริเวณเหนือน้ำตกแม่สา อำเภอมะแมร์ จังหวัดเชียงใหม่

ยอดเขาเป็นรูปสี่เหลี่ยมคด ลักษณะคล้ายโรงศพ บนยอดเขามีศาลของขุนหลวงวิรังกะตั้งอยู่ ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาเล่าว่า กลางคืนเดือนเพ็ญ บางครั้งจะได้ยินเสียงดนตรีบรรเลงบนยอดเขา เชื่อกันว่าวิญญาณของขุนหลวงสถิตอยู่บนคอยคว่ำหล่อง

บริเวณเชิงเขา มีหมู่บ้านลัวะหมู่บ้านหนึ่ง ชื่อว่า บ้านเมืองกะ มาจากชื่อของขุนหลวงวิรังคะ เชื่อกันว่า ชาวลัวะเหล่านี้ เป็นเชื้อสายของขุนหลวงวิรังคะ

ที่หมู่บ้านแห่งนี้ มีศาลที่สถิตวิญญาณของขุนหลวง และทหารซ้ายและขวาของขุนหลวงอีกสองศาล ชาวบ้านจะเช่นสรวงดวงวิญญาณขุนหลวงและทหารปีละครั้ง

ชาวบ้านเล่าว่า ดวงวิญญาณของขุนหลวงจะสถิตอยู่ 3 แห่ง ได้แก่ บนดอยคว่ำห้อย ศาลที่บ้านเมืองกะ อำเภอแมริม และอีกแห่งหนึ่งคือ บริเวณดอยคำ อำเภอเมือง ซึ่งตั้งอยู่ที่ศใต้ของดอยสุเทพ

ปัจจุบัน บนดอยดอยมีวัดชื่อว่า วัดพระธาตุดอยคำ บนวัดแห่งนี้มีอนุสาวรีย์ขุนหลวงวิรังคะ ประดิษฐาน ที่ลานวัดใกล้เจดีย์ และที่ดอยคำแห่งนี้ เป็นที่สถิตดวงวิญญาณของหัวหน้าลัวะ ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของขุนหลวงวิรังคะ ชื่อว่า ปู่แสะ ย่าแสะ ซึ่งจะมีการเลี้ยงผีปู่แสะ ย่าแสะ ด้วยควายทุกปี หรือ 3 ปีครั้ง

แหล่งที่มา

นภัสนันท์ พุ่มสุโข.2548. ตำนานพื้นบ้านภาคเหนือ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บ้านหนังสือ. หน้า 46-50.